

Jiří Ištván (* 27. 4. 1902, Vrbovce;
† 2. 8. 1943, Auschwitz II – Birkenau)

První romský obecní zastupitel v Československu?

Lada Víková

Jan Ištván (vpravo nahoře), nejstarší bratr Jiřího Ištvána, na fotografii z I. svět. války (z knihy J. Halička Na tej veľkej vojne)

Bádáme-li o životech původních moravských Romů, můžeme většinou jen zpřesňovat a prohlubovat znalosti, které již před námi shromáždili a utřídili historici (především Ctibor Nečas a Jiří Hanzal) či instituce jako Muzeum romské kultury. Při zpracovávání detailních případových studií na nás však tu a tam vyskočí objev s velkým O. K jednomu takovému došlo při bádání o rozšířené rodině Ištvánů z Radějova, obce ležící na hranicích se Slovenskem, asi 5 km od Strážnice.

Ač se první romské kovářské rodiny (zejména s příjmeními Kýr, Malík, Dycha, Kubík) objevily v Radějově již počátkem 19. století a někteří jednotlivci těchto příjmení se sem později hlásili svým domnělým domovským právem, v meziválečném období žila v této obci již pouze jedna postupně se rozšiřující

romská rodina, a to s příjmením Ištván. Na adrese Radějov č. 3, v oblasti zvané v „Seči“, si Josef Ištvan (psaný důsledně s krátkým a) narozený v Radějově v r. 1859, postavil patrně okolo roku 1908 domek s vlastní kovárnou a dále zde provozoval toto řemeslo. Josefu Ištvanovi a jeho manželce Evě roz. Kubíkové

(nar. 1864) se postupně narodilo osm synů a podle míst jejich narození lze předpokládat, že na přelomu osmdesátých a devadesátých let 19. let se rodina Ištvanových buď pohybovala nebo stěhovala po obcích na moravsko-slovenském pomezí (Hrubá Vrbka, Radějov, Vrbovce-Vápeník). Z osmi synů

se pouze pět dožilo dospělosti, navíc nejstarší syn Jan (nar. 1886 v Hrubé Vrbce) padl v první světové válce. Ještě ve dvacátých letech Josef Ištvan vykonával kovářskou práci, ovšem jeho synové se již živili jako nádeníci, námezdní dělníci.

Zbývající čtyři se postupně oženili: Josef (nar. 1891) si vzal ženu z rodiny Heráků, Martin (nar. 1897) a Matěj (nar. 1899) měli manželky z neromských rodin a Jiří (nar. 1902) se oženil s Marií Kýrovou ze Strážnice. Všichni čtyři synové zůstali se svými manželkami žít v Radějově, patrně si postavili ještě další dva domky. V r. 1930 otec rodiny, Josef Ištvan, ve svých 71 letech zemřel. V jeho domku zůstaly žít vdova Eva (nar. 1864) a rodiny Martina a Jiřího. Oba dva měli postupně pět dětí (Martin dvě nejstarší „vyženil“, tedy byl pro ně otčímem). V rodině druhého nejstaršího syna, Josefa, se narodily čtyři děti a Matěj měl jen jednu dceru (i když nebyla jeho vlastní, dostala příjmení Ištvanová). Žel, dvě z celkového počtu třinácti zde narozených dětí s příjmením Ištván zemřely ještě v dětském věku.

Život v meziválečné době přinesl do života nejen romských rodin na Strážnicku mnoho nového a jisté se tyto novinky dotkly i rodiny Ištvanových z Radějova. Je například známo, že i v Radějově hráli některé ze svých představení legendární ochotníci ze Strážnice a Petrova – patrně první

romský divadelní soubor na Moravě. A lze předpokládat, že rodina udržovala kontakty s Romy i v dalších okolních obcích, zejména s Kýrovými ze Strážnice, a zvláště snad s Kubíkovými z Vrbovců a Hrubé Vrbky.

Ve Strážnici žila početná původní rodina Marie roz. Kýrové (nar. 1902), manželky Jiřího. Její mladší sestra Anna Kýrová (nar. 1927), které se podařilo jako jediné z rodiny přežít věznění v KT, vzpomínala na tuto svou nejstarší sestru Marii jako na Maryšu, po ní druhou nejstarší sestrou byla Kateřina (v rodině zvaná Kača), jež se v r. 1930 provdala za legendárního primáše Jožku Kubíka a žila s ním v Hrubé Vrbce. Zda se Ištvanovi znali i s významným aktivistou Janem Danielem z Petrova, který již v r. 1923 zaslal svůj podnět na zlepšení života Romů cestou vzdělávání do prezidentské kanceláře, není dnes možné zjistit, ovšem lze předpokládat, že se i o jeho aktivních snahách zlepšit postavení Romů dozvídali.

Právě se snahami o zlepšení vlastních životních šancí je spojená další významná změna: politický aktivismus. Také ze vzpomínek strážnických Kýrů i několika přeživších Danielů z Petrova vyplývá, že některé osobnosti z těchto komunit byly osloveny komunistickými ideály a ztotožnily se s nimi. Coby zástupci nemajetných dělníků se účastnili stávek a demonstrací v nedalekém

Radějov, pomník padlým v I. svět. válce, v levém sloupci je mezi padlými uveden Ištvan Jan 1886–1916, jedná se o nejstaršího bratra pozdějšího zastupitele Jiřího Ištvána (Foto LV)

Josef Ištván (1859–1930), otec Jiřího Ištvána, zachycen ve své kovárně kronikářem na začátku dvacátých let 20. století (z Památníku Radějova, SOKA Hodonín, f. AO-R, i. č. I, s. 183)

Kovářská dílna v Radějově asi okolo roku 1922.

Hodoníně. Zda se jich účastnili i někteří z radějovských Ištvánů, nelze dokázat, žádné záznamy o jejich účasti na stávkách se zatím neobjevily. Je ovšem možné prokázat, že se nejmladší syn Josefa st., Jiří Ištván, dostal za KSČ do zastupitelstva obce Radějov. Kandidoval jistě již v r. 1931, tedy ve svých 29 letech, kdy se dostal pouze na místo náhradníka, avšak již od r. 1932 jako náhradník do zastupitelstva nastoupil a v r. 1934 svůj post obhájil. Během let 1932 až 1938 byl aktivním účastníkem komunální politiky, jedním z patnácti zástupců volených asi 550 voliči. Jako zastupitel spolurozhodoval o životě v obci, jejím hospodaření a rozvoji: pravidelně se účastnil schůzí, o čemž svědčí desítky jeho podpisů v knize protokolů. Jeho podpis nacházíme nejen mezi účastníky schůzí, celkem 11x je podepsán také jako kontrolor zápisu o průběhu schůze. KSČ v Radějově byla v meziválečném období zjevně úspěšnou stranou: ve volbách v r. 1931 získala 4 mandáty (nejméně 4 ČSL jich měla v té době 6) a v r. 1934 získala již mandátů 5 (stejný počet jako ČSL, která – ač vyhrála – byla od r. 1934 mírně oslabena). Navzdory politickému aktivismu, kterým byla rodina Ištvanových podle vzpomínek přeživších zasažena, účastnili se členové rodiny i církevních slavností a jiných aktivit v obci. Nejmladší dcera Martina Ištvána, Lenka, byla vyhlášenou zpěvačkou, při slavnostech předzpívala v kostele a zpívala i sóla. Jak přeživší po letech vzpomínali, při častém domácím muzicírování, kdy Jiří i Martin hráli na housle, se doma nezpívaly písně romské, ale slovácké a také komunistické (např. My to všechno vyhraje). Ačkoliv byla tato jediná romská rodina v Radějově úspěšně etablovaná, pracovala a žila mezi místními a pěstovala s nimi dobré vztahy, i tak se všichni přírodní potomci zakladatele rodu, Josefa Ištvana st., museli za války „odstěhovat za práci“ – jak jim bylo řečeno před transportem v březnu 1943, kdy starosta obce odvážel na shromaždiště ve Strážnici nejprve rodiny Jiřího a Josefa spolu s jejich maminkou Evou. Ta byla tehdy již bezmála osmdesátiletá stařenka a ptala se: „Jak tam budu moct pracovat, když jsem už takhle stará?“ V květnu téhož roku dostali povolávací příkaz Martin a jeho tři dcery a také Josefova dcera, která byla v té době již provdaná za Neroma.

Jiří Ištván, člen obecního zastupitelstva v Radějově 1932–1938 (z rodinného archivu potomků rodiny Ištvanových)

Doma směli zůstat jen ti, kteří neměli žádné romské předky. Těmto transportům unikli pouze dva potomci romské rodiny: Matěj, který byl za práci v Říši, a syn Jiřího Pavel, který se v Ostravě učil na horníka. Martinova žena Anna po válce vzpomínala, že se snažila svého muže i dcery vyprosit a ze soupisu vyreklamovat, ovšem neúspěšně. Jejich odsunu pryč mohl zabránit nacistá pracující jako úředník na zámku ve Strážnici ing. Parsch, který ji však odbyl slovy: „Co Ištvan, to komunista – a takoví musí vymizet.“ Úspěšnější nakonec byla její nejstarší dcera zvaná Stázka (narozená jako nemanželská), která se dostavila na shromaždiště v Hodoníně a u přítomných nacistů se jí podařilo své tři sestry a také sestřenici vyprosit – o všech tvrdila, sama blondýnka, že jsou to její sestry a mišenky. Mohly se sice vrátit domů, ale následně se musely ukrývat u příbuzných v jiných obcích, dokud jim hrozily další transporty. Otčíma Martina se však nejstarší Stázce vyreklamovat nepodařilo.

Z jedenácti členů rodiny Ištvanových odvezených do tzv. cikánského tábora v Auschwitz II Birkenau se domů nikdo nevrátil. Až na Josefova syna Jana (nar. 1919), který se jako jediný dostal do transportu z AII B a není známo, jak a kde zemřel (jestli v KT Mittelbau-Do-ra nebo na pochodu smrti), zahynuli všichni v AII B. O jejich tragickém konci se přeživší v Radějově dozvěděli od těch, kterým se podařilo věznění v li-

kvidačních táborech přežít a vrátit se do Strážnice, konkrétně se vdova po Martinu Ištvanovi odvolávala na informace od Jana Angra a Antonie Kýrové (roz. Kubíkové z Kněždub, později Angrové).

Kromě zmíněných dcer a jedné neteře se konce války dožili i Matěj Ištván a syn Jiřího a Marie, Pavel. Jiří Ištván, někdejší radějovský zastupitel za KSČ, zahynul 2. srpna 1943. Jeho synové František a Jiříček již v dubnu 1943 a starší bratři v červenci 1943. Jeho úmrtí jistě těžce prožívaly jeho manželka Marie a sedmiletá dcerka Mařenka, obě zemřely jen o několik dní později. Právě si připomínáme 80 let od těchto tragických událostí. Čest jejich památce a čest památce prvního (nám dosud známého) romského zastupitele na našem území (ne-li v Československu či dokonce ve střední Evropě).

Autorka (vysokoškolská pedagožka na KSKA při FF Univerzity Pardubice) nyní připravuje (na základě obhájené dizertační práce) knihu věnovanou třem případovým studiím rodin Ištvanů/Ištvanů. V ní bude život Jiřího Ištvána zpracován podrobněji.

Zdroje: rozhovory, archiválie (SOKA Hodonín, fond AO-R; MZA Brno), literatura.

●

O Jiří Ištván (*27. 4. 1902, Vrbovce; † 2. 8. 1943, Auschwitz II – Birkenau) Peršo romano gaveskero zaačhado andre Československo?

e Lada Vikovo

O buřara Radějovoste, maškar 30. the 40. berša, andal e levo sera bešen o Martin, o Jiří the o Josef Ištvanovci (khatar fameliĵakero archivosa, le manuendar save Ištvanovo fajtatar)

Te rodkeras avri, so džanas pal o moravska Roma, save odoj sar perše ačhile te bešel, ta šaj rodas ča mek vareso buter kijo džanlĵipena, save kidle upre o historika (anglunes o Ctibor Nečas u o Jiří Hanzal), abo o inštituciji sar hin o Muzeumos pal e romaňi kultura. Te genas lav lavestar kala študiji pal romengero dživĵipen, ta pre amende varekana chufel avri vareso nevo, so na užarahas. Jekh kajso nevo džanlĵipen pes sikhada, sar has rodkerdo pal bareder fameliĵa Ištvanovci khatar o Radějovos, o gav hin paš e slovensko hraňica pandž kilometri la Stražňicatar.

Perše romane chartarike fameliĵi (anglunes le navenca Kýr, Malík, Dycha, Kubík) has andro Radějovos imar pro agor 19. šel berš u vareko ale fameliĵendar pes kijo Radějovos le amtenge hlašinelas sar kija peskero gav. Kajča maškar o maribena odoj dživelas ča jekh romaňi fameliĵa, savi barolas, u oda has o Ištvanovci. Pro adreis Radějov num. 3, vičinelas pes oda than akor „Seč“, peske o Josef Ištvan (irinelas pes charne literenca i u tiš a) uliĵa odoj andro berš 1859, ačhada peske odoj

o kher, oda šaj has andro berš 1908, u has les odoj leskero chartariko than, kaj kerelas chartariko buti. Le Josefoske Ištvanoske u leskera romňake la Evake, savi has khatar e Kubíkovo fameliĵa (uliĵa 1864), uliĵe ochto muršora, u pal oda andre savo than uliĵe, šaj duminas, kaj maškar ochtovardešte u eňavardešte berša andro 19. šel berša e fameliĵa Ištvanovci phirkerelas, abo bešelas andro buter gava pro moravsko-slovensko themeskero agor (Hrubá Vrbka, Radějov, Vrbovce-Vápeník). Ochto mu-

ršorendar ačhile te dživel ča pandž džene, upreder o nekhphureder čhavo o Jan (uliĵa 1886 andre Hrubá Vrbka) has vilĵindo andro peršo mariben. Mek andro 20. berša o Josef Ištvan kerelas e chartariko buti, no leskere čhave kerenas imar buti predal aver manuša, so len lenas pre buti, kaj kampelas, ča vaš čepo love.

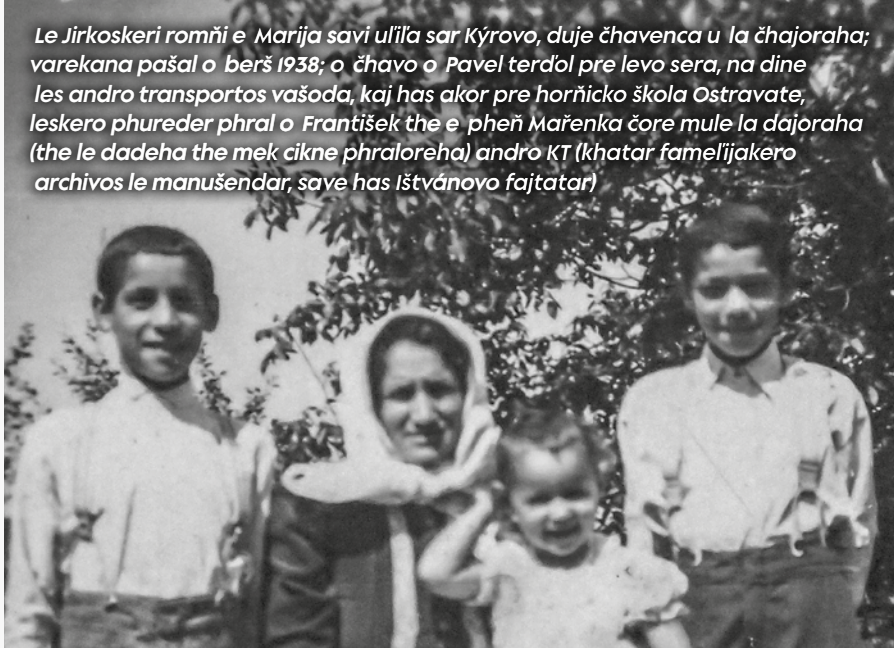
Štar lengere čhave, save ačhile, ile palis jekh pal aver vera: o Josef (uliĵa 1891) iĵa romaňa khatar e fameliĵa Herákovci, o Martin (uliĵa 1897) the o Matěj

(ulíla 1899) ile sar romňijen le džuvljen, save na has romane, u o Jiří/Jura (ulíla 1902) ila romňa khatar e famelija Kýrovci, la Marija khatar e Stražnica. Savore štar lengere čhave ačhile le romňijenca te dživel Rađejevoste, šaj duminas, kaj peske odoj ačhade mek duj khera. Andro berš 1930 lengero dad o Josef Ištvan muľa, has leske 71 berš. Andre leskero kher ačhila te dživel leskeri romňi e Eva (ulíla 1864) u le Martinoskeri the le Jirkoskeri famelija. Andre soduj lengere fameliji has pandž čhavore (o Martinos ila romňa duje čhavorenca, ta lenge na perelas sar dad). Andre famelija le Josefoskeri, so has dujto nekhphureder čhavo, ulíle štar čhavore u le Matějjs has ča jekha čhaj (na has lakero dad, no dine lake dujton nav Ištvanovo). Pharipen hin, kaj duj ole dešutrine čhavorendar le dujtone naveha Ištvan mule mek sar has ciknore.

O dživipen maškar o duj maribena anda le manušenge pre Stražnicko but nevipena u kada pejla tiš pre romaňi famelija Ištvanovci khatar o Rađejevov. Džanas le dokumentendar, kaj andro Rađejevovs bavinenas varesave teatroskere kotora bare ašunde ochotňika Stražnicatar the Petrovostar – oda šaj has peršo romano teatroskero suboris pre Morava. Tiš šaj duminas, kaj pes e famelija dikhelas le Romenca khatar aver gava, nekhbuter le Kýrovcenta khatar e Stražnica, u tiš le Kubíkenca le Vrbovcendar the Hrubona Vrbkatar.

Stražnicate dživelas bari famelija, khatar has e Maria, lakero nav pal o dad has Kýrovo (ulíla 1902), ila la romňake o Jura Ištvan. Lakeri terneder pheň a Anna Kýrovo (ulíla 1927), savi avľa pale andal adi famelija korkori khatar o KT, pre Marija leperelas sar pre Maryša, palis has lakeri pheň e Kateřina (khere la vičinenas Kača), savi andro berš 1930 ila vera le legendarnone primašihá Jožkoha Kubíkoha u dživelas leha andre Hrubo Vrbka. Či o Ištvanovci džanenas the bare aktivistas le Jan Daniel khatar o Petrovos, savo imar andro berš 1923 bičhada pre prezidentskero amtos o lil, sar te hazdel le Romengero dživipen le sikhluvipna andro školi, oda na džanas akana te phenel, no šaj duminas, kaj pal leskere aktiviti vaš feder Romengero dživipen varešo šunenias.

Jekhetanes paš oda, kaj o Roma kamenas predal pende feder dživipen, avľa the kada baro nevipen:

Le Jirkoskeri romňi e Marija savi ulíla sar Kýrovo, duje čhavenca u la čhajoraha; varekana pašal o berš 1938; o čhavo o Pavel terďol pre levo sera, na dine les andro transportos vašoda, kaj has akor pre horňicko škola Ostravate, leskero phureder phral o František the e pheň Mařenka čore mule la dajoraha (the le dadeha the mek cikne phraloreha) andro KT (khatar famelijakero archivov le manušendar, save has Ištvanovo fajtatar)

politicko aktivismos. Tiš pal oda, so leperenas o Kýrovci khatar e Stražnica u o manuša save predžidíle le Danielovcendar khatar o Petrovos, hin te dikhel, kaj varesave anglune manušenge ale komunitendar has pre dzeka o komunisticka ideala u paťanas lenge. Šunenias pen sar čore butakere manuša u avka phirenas lenca pro štrajki u o demonstraciji kijo Hodoninos. Či odoj phirenas tiš o Ištvanoci khatar o Rađejevovs, oda našti phenas, ňisave líla pal kajse lengere aktiviti nane. So hin ale čačipen, ta oda, kaj nekhterneder Josefoskero čhavo o Jiří Ištvan pes dochudľa vaš KSČ maškar o šerale pro gav Rađejevovs. Pre kandidatka has imar andro berš 1931, has leske akor 29 berš, u akor pes dochudľa maškar o šerale ča sar nahradňikos, te vareko perela avri. Oda pes ačhila imar andro berš 1932 u sar kajso nahradňikos has maškar o šerale u andro berš 1934 chudľa le manušendar paš o volbi o hangi u ačhila maškar o šerale imar čačes. Andro berša 1932 dži 1938 has aktivno andre komunalno politika, has jekh maškar dešupandž džene – šerale, saven kidenas avri vaj 550 manuša andro gav. Jon phenenas, so pes andro gav kerela u jov tiš. Phirelas pro sgejlipena, irinelas peskero nav andre gendí le protokolenca. Leskero nav rakhas na ča maškar o manuša, save phirenas pro schuzi, tiš dešujekhvar irinda peskero nav sar kontroloris pal oda, so has irimen pal e schuza. Pal kada šaj duminas, kaj o KSČ Rađejevovoste has maškar o maribena zorali

politicko sera: andro volbi 1931 chudľa štar mandata (nekhzoraleder ČSL has akor 6 mandata) u andro berš 1934 chudľa imar 5 (avka sar the ČSL, savi – the kaj khelda avri o volbi – na has imar le beršestar 1934 ajsi zorali). Choc has e famelija Ištvanovci kajsi aktivno andre politika, sar leperen o manuša, save predžidíle, phirenas tiš andre khangeri, andre cirkva, u tiš te has varesave aktiviti andro gav, ta gejlje. Nekhterneder čhaj andre famelija le Martinoskeri Ištvanovo, e Lenka, has ašundi giladi u sar has varesave sgejlipena, ta gilavelas andre khangeri, the solo. Sar leperenas o manuša, save predžidíle, ta khere pes but bašavkerelas: o Jiří the o Martin bašavenas pre lavuta, na bašavenas romane gila, ale slovacka the komunisticka (jekh lendar My to všechno vyhraje! / Amen sa khelaha avri).

Zijand, kaj kaja ča jekh romaňi famelija Rađejevovoste dživelas mišto, avka sar aver manuša, kerelas buti, delas le manušen e pativ, the avka savore manušen, save perenas andre famelija le phuredere Josefoske Ištvanoske, bičhade andro mariben „pre buti“ – sar lenge phende anglo transportos marcoste 1943, kana o šeralo khatar o gav ligendas pro than andre Stražnica, kaj kidenas upre le manušen, peršo la Jurakeri the Josefoskeri famelija u mek lengeri dajori la Eva. Joj sas akor imar phurori – maj 80 beršengeri u phučelas: „So me odoj kerava, te som imar ajsi phuri?“ Majoste mek oda berš has vičinde andre aver transportos tiš

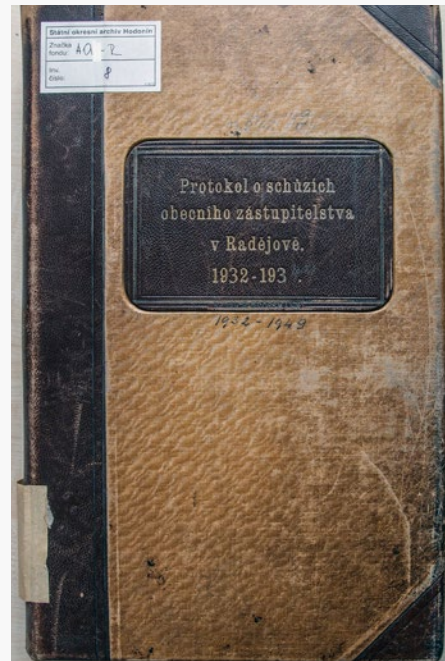
o Martinos u leskere trin čhaja u tiš le Josefoskeri čhaj, savi akor has imar veraduňi le gadžeha. Khere šaj ačhile ča ola manuša, so len na has andre lengeri fajta ňisavo Rom. Andre kala transporta na gejlje ča duj manuša romaňa famelijatar: o Matěj, savo akor kerelas buti andre ňemciko Ríša, u le Juroskero čhavo o Pavel, savo has Ostravate pre škola predal o horňika. Le Martinoskeri romňi e Anna pal o mariben leperelas, kaj kamelas te mangel avri peskere romes the le čhajen, no na delas pes oda ňisar te kerel. Andal o transportos len šaj mukhlas ča o nacistas ing. Parsch, savo kerelas pro diz Stražnicate, kaj has o amtos, ale bičhada la het le lavenca: „So Ištvanos, oda komunistas – kajse munušen kempel te pratinel.“ Bareder bacht has lakera nekhphuredera čha, vičinenas la Stazka (o Martin na has lakero dad), savi avľa pro than Hodoňinate, kaj kidenas le manušen, u mangľa le nacisten, te na bičhaven het lakere trine pheňen u la strično pheňa – pal savore lenge phenelas, kaj hine romane ča pro jepaš u hine lakere pheňa, la korkora has šarga bala. Mukhle len khere, no palis pen savore garuvenas paš o fameliji andro gava, kim lenas le manušen andro transporta. Le Martinos, savo na has lakero dad, našti mangľa e Stazka le nacistendar avri.

Dešujekhe manušendar khatar e famelija Ištvanovci, so len ile andro Cigansko lagros, sar oleske phenenas andro Auschwitz II Birkenau, khere na avľa ňiko. Le Josefoskero čhavo o Jan (ulíla 1919), pes dochudľa andro aver transportos, ale ňiko na džanelas, kana u sar muľa (či andro KT Mittelbau-Dora, abo andro meribnaskero maršos), okle aver savore mule čore andro AII B. Kaj kavka phares mule, šunde o manuša Rađejevovoste olendar, save predžidíle u avle pale khatar likvidačna tabora andre Stražnica. Le Martinoskeri romňi phenelas, kaj lake pal oda phende o Jan Anger u e Antonija Kýrovo (ulíla sar Kubíkovo khatar o Kněždubos, pal o mariben pes vičinelas Angerovo).

Paš o trin čhaja u lengeri strično pheň predžidíle o mariben mek o Matěj Ištvan u le Jirkaskero the la Marijakero čhavo o Pavel. O Jiří Ištvan, savo has varekana rađejevsko šeralo vaš KSČ, muľa 2. augustoste 1943. Leskere čhave, František the o Jiříček imar apriliste the leskere phuredere phrala juloste 1943.

Sar čoro muľa, ta leskera ehta beršen-gera čhajorake u la romňake, soduj pen vičinenas Mariji, oda musaj has pharo pro jilo, soduj džeňa mule na but dživesa pal leste. Andre ala dživesa leperas 80 berš ale tragickone ačhibnendar. Pativ lengere dživipnaske u tiš pativ perše (saves šaj prindžaras) romane šeraleske andre amari them (či na andre Československo, šaj has tiš peršo andre maškarutňi Europa).

Andre kaja gendí irinda o Jiří Ištvan 33x peskero nav maškar o berša 1932–1938 (Gendí le Protokolenca andro gav Rađejev, SOKA Hodoninos, f. AO-R, i.č. 8)

1. Kandidátní listina			
Komunistické strany Československa (sekte Komunistické internacionály pro volbu obecního zastupitelstva v Radějově			
1. Helisek Josef, tesař pom.	Radějov	čp.	114
2. Hazura Josef, rolník	Radějov	čp.	141
3. Jurnykl Jan, dělník	„	„	236
4. Kašpar Josef, dělník	„	„	71
5. Gazda Petr, dělník	„	„	206
6. Sýkora František, dělník	„	„	246
7. Ištvan Jiří, dělník	„	„	3
8. Klímek František, dělník	„	„	114

O kandidatno lil KSČ predal o komunalna volbi Rađejevovoste le beršestar 1934 (la gendatar Rađejev, irinda la J. Pajer)

E autorka (e pedagožka pre KSKA paš e FF Univerzita Pardubice) akana kisitinel e gendí pal trin študiji pal Ištvanovcengere/Ištvanovcengere fameliji (peskeri dizertačno buti). Andre gendí avela pal o Jiří Ištvan irindo mek buter.

Chaňiga: vakeribena le manušenca, archivaliji, literatura.

Leperibnaskero bar, thodo andre škola Rađejevate imar andro berš 1975, sikhavel nava savore murdarde manušengere andal e famelija Ištvanovci (ča o berša, kana pes ulíle, šovvar nane mišto irimen) / Foto: LV.

